

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS RINKIMŲ KOMISIJOS
NARIO TAURO RUTKŪNO IR
POLITINIŲ PARTIJŲ IR POLITINIŲ KAMPANIJŲ FINANSAVIMO KONTROLĖS
SKYRIAUS**

**IŠVADA
DĖL SAVANORYSTĖS INICIATYVOS „ORANŽINIŲ SAVANORIŲ BANGA“**

2020 m. liepos 28 d. Nr. 3-61 (1.2)
Vilnius

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK) 2020 m. balandžio 14 d. gavo pranešimą (reg. Nr. 1-675(7.9) „Dėl neleistino politinių partijų finansavimo“, kuriame nurodoma: *„Liberalų sąjūdžio skleidžiama informacija¹, kad dalina planšetes, apsaugines kaukes <...>. Nuotraukoje dalis pažymėtų asmenų yra politikai ir siekia gerinti savo žinomumą, kurį išnaudos per rinkimus. Gaila, kad ne savo sprendimais ar siūlymais miesto tarybose, ar LR Seime tai daro, o papirkinėdami rinkėjus <...>. Manau, kad juridiniai ar fiziniai asmenys nupirko <...>, kas yra šiurkštus finansavimo pažeidimas“.*

VRK 2020 m. balandžio 27 d. posėdžio metu nuspręsta pirmiau minėtą pranešimą perduoti tirti Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo kontrolės skyriui ir VRK nariui Taurui Rutkūnui.

2020 m. gegužės 6 d. VRK išsiuntė paklausimą (reg. Nr. 2-376(7.9) Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžiui (toliau – LRLS).

2020 m. gegužės 15 d. VRK gautas LRLS atsakymas (reg. Nr. 1-976(7.9), kuriame nurodoma, kad *„Oranžinių savanorių banga“ nėra atskira organizacija ar politinės partijos LRLS iniciatyva rengiama pilietinė akcija. „Oranžinė savanorių banga“ iš esmės yra partijos narių, savanoriaujančių kitose organizacijose ar prisidedančių prie įvairių pilietinių iniciatyvų, viešinimas, kurio tikslas populiarinti savanorystę Lietuvos Respublikoje. Tokiu būdu tiek partijos nariai, tiek Lietuvos Respublikos piliečiai informuojami apie organizacijas, veikiančias tiek nacionaliniu, tiek regioniniu mastu bei apie galimybes savanoriauti kitose pilietinėse iniciatyvose ar aukoti fonduose. <...>. Prasidėjus COVID-19 pandemijai susiklostė neeilinė situacija, kurios metu didelei Lietuvos Respublikos visuomenės daliai reikėjo visų neabejingų fizinių ir juridinių asmenų sutelktos pagalbos, todėl pagrindinis šios iniciatyvos tikslas – kad partijos nariai, veikiantys savanorystės pagrindais įvairiose organizacijose, padėtų nuo pasaulinės pandemijos COVID-19 nukentėjusiems bei su karantino sąlygotais sunkumais ir iššūkiais susiduriantiems Lietuvos žmonėms. <...> LRLS jokios materialinės (įskaitant piniginę) paramos niekam neskyrė, nepirko ir nedovanojo jokių apsauginių kaukių, kompiuterių, ar kitų prietaisų, bei nemokėjo jokio atlygio akcijoje dalyvaujantiems asmenims (tas bus matyti iš VRK teikiamų ketvirtinių banko*

¹ <https://www.liberalai.lt/naujiena/oranzine-savanoriu-banga-jau-spalvina-lietuva-gerais-darbais/>

sąskaitų išrašų ir įstatymų nustatyta tvarka privalomai viešinamų pirkimų). Vienintelės LRLS išlaidos, kurias būtų galima sieti su pilietinės iniciatyvos „Oranžinių savanorių banga“, yra išlaidos, skirtos partijos narių pilietinės veiklos viešinimui socialiniame tinkle „Facebook“ (išlaidos apskaitytos tinkamai). Iki prasidedant Seimo rinkimų politinei kampanijai (2020 m. balandžio 10 d.) socialinio tinklapio „Facebook“ reklamai buvo išleista 19,97 Eur, apmokėta iš einamosios LRLS sąskaitos. Verta būtų pastebėti, kad prasidėjus politinei kampanijai visi pranešimai, siekiant išvengti dviprasmybių, yra žymimi ir apmokami iš LRLS 2020 m. Seimo rinkimų politinės kampanijos sąskaitos. <...> Partijos nariai informuodavo, kiek valandų kur savanoriavo ir ką nuveikė, o jų nuveiktos Lietuvos Respublikai naudingos veiklos viešinos LRLS kanalais. LRLS taip pat skatino būti pilietiškais ir papildomai kvietė prisijungti ir prie kitų pilietinių iniciatyvų, pavyzdžiui: „Padovanok kompiuterį moksleiviui“, nes Lietuvos Respublikoje prasidėjus nuotoliniam mokymui buvo susidurta su didžiuliu technikos trūkumu, todėl LRLS sudarė galimybę apie save pranešti tiems, kam reikia prietaisų ir tiems, kurie turi nenaudojamus prietaisus, tačiau LRLS jokių prietaisų nepirko, negavo dovanų ar kitu būdu neįgijo jų savo nuosavybėn <...>. Buvo galima informuoti koordinatorių (savanorių), kad yra šeima / vaikas, kuriam reikia kompiuterio mokymosi procesui, bei anketoje <...> asmenims buvo galima užsiregistruoti, kad turi prietaisą. Savanoriai pasirūpindavo, kad būtų tiesiog suvesti (suteikti kontaktai) turintys poreikį paramai asmenys su asmeniu, kuris gali padėti. Ši akcija, kad nekiltų dviprasmybių buvo vykdoma iki 2020 m. balandžio 10 d. <...>. LRLS partijos nariai, kiekvienais metais dalyvauja pilietinėje akcijoje „DAROM“, „Maisto bankas“ paramos akcijose bei kitose pilietinėse iniciatyvose ar organizacijose, kurios skatina pilietiškumą“.

VRK, peržiūrėjusi akcijos „Oranžinių savanorių banga“ viešai skelbiamą informaciją, nustatė, kad pirmiau minėtos akcijos koordinatoriai yra Domantas Katelė, Goda Košinskytė ir Orianta Omelytė. 2020 m. gegužės 22 d. išsiųsti paklausimai O. Omelytei (reg. Nr. 2-491(7.9), D. Katelei (reg. Nr. 2-492(7.9) ir G. Košinskytei (reg. Nr. 2-493(7.9).

2020 m. gegužės 27 d. VRK gautas akcijos „Oranžinių savanorių banga“ koordinatorės Godos Košinskytės atsakymas (reg. Nr. 1-1095(7.9), kuriame nurodoma, kad „Akcija „Oranžinių savanorių banga“ buvo pradėta vykdyti kovo 31 d., tačiau idėja ją organizuoti kilo prasidėjus karantinui ir įvairioms pilietinėms akcijoms. Esu iniciatyvos koordinatorė savo iniciatyva. Mano, kaip koordinatorės, pareigos buvo skleisti žinių apie mokymosi įrenginių poreikį mokiniams ir mokytojams bei sklaidžiant informaciją viešais kanalais ieškoti žmonių kas norėtų padovanoti mokymo / mokymosi įrenginius. <...> visi esami savanoriai yra prisijungę laisvai, savo iniciatyva ir atlieka koordinavimo funkciją, pagrįdė tai informacijos apie poreikius rinkimas ir dalyvaujančių kitose savanoriškose akcijose koordinavimas ar informacijos apie juos sklaidimas. <...> aš tiesiog suveddavau žmones, kurie dovanoja kompiuterį su tais, kuriems jo reikia ir jie patys susitardavo dėl

įrenginio perdavimo ir aš netikrindavau, ar tie asmenys priklauso partijai, ar ne. Jei reikėdavo pagalbos organizuojant perdavimą tuomet savanoris, kuris galėjo tai padėti atlikti tai ir padarydavo. Kas susisiekdavo su mumis dėl įrenginio poreikio suveddavome juos su įrangos turėtojais be jokios atrankos – eiliškumo tvarka. Jei nebuvo įrangos aukotojo, pradėdavome jo paieškas, o radus – jis ir tapdavo aukotoju. Neplanuoju dalyvauti rinkimuose“.

2020 m. gegužės 28 d. VRK gautas Domanto Katelės atsakymas (reg. Nr. 1-1106(7.9), kuriame nurodoma: *„Aš prie iniciatyvos prisijungiau kovo 23 dieną, tikslios oficialaus starto dienos nepamenu, tačiau tai buvo panašiu metu. Taip, esu vienas iš iniciatyvos koordinatorių. Apie akciją sužinojau iš pokalbių su partijos nariais skyriuje ir pasiūliau padėti. Kadangi aš Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio Vilniaus skyriuje prisidedu prie savanorių koordinavimo, todėl pasiūliau koordinuoti savanorių darbą ir šioje iniciatyvoje. Prisidėjau savanorių koordinavimu – stengiausi suburti savanorių grupę, kuri ir būtų toji oranžinių savanorių banga, tai reiškia, kad pagrindiniu savo prioritetu laikiau išsikeltą užduotį suburti savanoriškose ar pilietinėse akcijose dalyvavusius savanorius <...>. savanoriai dalyvaudami įvairiose pilietinėse akcijose atlieka paprastas funkcijas – mano žiniomis iki 2020 m. balandžio 9 d. senyvo amžiaus gyventojams buvo padedama apsirūpinti maisto prekėmis (už jų pinigus padedama nupirkti ir pristatyti maisto produktus į namus), tai pat savanoriauja karštojoje linijoje“.*

2020 m. birželio 1 d. VRK gautas Orintos Omelytės atsakymas (reg. Nr. 1-1124(7.9), kuriame pateikiama tokia informacija: *„Akcijos pradžia – kovo 31 d. Taip, aš esu viena iš akcijos koordinatorių. Prasidėjus karantinui, bendraujant su kolegomis iškilo mintis, kad reikėtų kažką daryti ir diskusijos metu išvystėme mintį apie tokios akcijos reikalingumą bei ėmėmės iniciatyvos. Mano, kaip vienos iš akcijos koordinatorių, pareigos yra prisidėti prie atskirų iniciatyvų koordinavimo. <...> rinkau informaciją apie Lietuvos Respublikos teritorijoje vykdomus savanorystės bei lėšų rinkimo projektus, prie kurių kvietėme prisijungti žmones, stengiausi padėti kitiems koordinatoriams bei užsiėmiau kita pilietiška veikla, bei iki balandžio 8 d. esant poreikiui padėdavau suorganizuoti paaukotų įrenginių pristatymą poreikį turintiems asmenims. <...> Oranžinė savanorių banga šiuo metu turi 41 savanorį, kuris užpildė savanorio anketą. Šiai dienai jų poreikis yra minimalus, nes įvairios pilietinės akcijos praranda aktualumą, be to, prasidėjus politinei kampanijai yra labai apribotos partijos narių galimybės pilietišškai veiklai. <...> Akcijos pagrindas buvo kontaktinių asmenų suvedimas, labai retai – pagalba organizuojant perdavimą, tačiau tokių duomenų niekas nefiksavo, nes savanoris, kuris padėdavo, viską darydavo savo iniciatyva. <...> mano žiniomis nebuvo jokios atrankos, pirmas besikreipiantis asmuo suvedamas su pirmu pagalbą pasiūliusiuoju. Šioje vietoje norėčiau pastebėti, kad visa tai vyko iki 2020 m. balandžio 8 d.“.*

Viešai paskleistos informacijos apie akciją „Oranžinių savanorių banga“ analizė

Iki politinės kampanijos pradžios socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyroje „Liberalai“ publikuotas 1 įrašas apie akciją „Oranžinių savanorių banga“.

Socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyroje „Liberalai“ 2020 m. kovo 31 d. publikuotas įrašas *„Subūrę plačią liberalų bendruomenę visoje Lietuvoje kviečiame prisijungti prie iniciatyvos „Oranžinių savanorių banga“. Lietuvoje plintant koronavirusui norime apjungti gerų darbų ištroškusių žmonių. Šiuo metu vykdomės šias akcijas: Padovanok kompiuterį moksleiviui, savanoriai savivaldybėse, apsaugokime senjorus. Susipažinti su šiomis akcijomis plačiau galite <...>. Kviečiame prisidėti prie iniciatyvos ir padėti karantino ir pandemijos laikotarpį jautrioms visuomenės grupėms ištvirti lengviau!“*.

Nuo 2020 m. balandžio 10 d. iki 2020 m. birželio 26 d. socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyroje „Liberalai“ publikuoti 8 įrašai apie akciją „Oranžinių savanorių banga“:

1) 2020 m. balandžio 10 d. publikuotas toks įrašas: *„Prieš dvi savaites startavusi mūsų iniciatyva „Oranžinių savanorių banga“ jau spalvina Lietuvą gerais darbais. Mūsų bendruomenės nariai įgyvendina įvairias veiklas: savanoriauja savivaldybėse, atiduoda savo nenaudojamus ir tarpininkauja perduodant kitų žmonių kompiuterius ir planšetes moksleiviams – taip prisidedame prie nuotolinio vaikų ugdymo proceso“*.

2) 2020 m. balandžio 15 d. publikuotame įrašė pateikiama informacija, kiek laiko trunka akcija, ir kviečia prisijungti prie labdaringos veiklos *„Skaičiuojame jau 3 iniciatyvos Oranžinių savanorių banga savaitę <...>. Kviečiame pagalvoti, ar jūsų kaimynystėje gyvena kaimynai, kuriems karantinas tapo didžiuliu iššūkiu <...>. Jiems labai reikia jūsų pagalbos: nupirkti vaistų, maisto produktų, pavedžioti augintinius, o galbūt pasikalbėti su norinčiu išklausti“*.

3) 2020 m. balandžio 24 d. publikuotame įrašė nurodoma, kam ir kada buvo suteikta parama *„Jau mėnesį vykdoma iniciatyva Oranžinių savanorių banga sutelkė mūsų bendruomenę šiuo itin sudėtingu laikotarpiu. Savanorių surinkti ir dovanoti elektroniniai prietaisai dar iki Velykų pasiekė daugiavaikes šeimas ir mokytojus įvairiuose Lietuvos kampeliuose“*.

4) 2020 m. balandžio 30 d. publikuotame įrašė kviečiama prisijungti prie akcijos, nurodoma, kaip galima padėti socialiai pažeidžiamiems asmenims: *„Nupirkti maisto, vaistų, pavedžioti augintinį, sutvarkyti privataus namo aplinką, atspausdinti mūsų parengtas saugumo rekomendacijas ir iškabinti jas savo gyvenamame rajone“*.

5) 2020 m. gegužės 12 d. publikuotas įrašas kviečia jungtis prie akcijos „Oranžinių savanorių banga“ iniciatyvos „Padarom švariau“, siūloma išėjus iš namų *„Su savimi pasiimti šiukšlių maišų, papildomų vienkartinį pirštinių, kitų įrankių, padėsiančių aplinką padaryti švaresne vieta laisvalaikiui leisti“*.

6) 2020 m. gegužės 15 d. publikuotame įrašė apibendrinami akcijos „Oranžinių savanorių banga“ rezultatai, nurodoma, kad „savanoriavimas koronos karštojoje linijoje 1808:690 valandų, savanoriavimas „Stiprūs kartu“ savanorių koordinavimo centre: 54,5 valandų, įvykdytos stiprūs kartu (maisto ar vaistų pristatymas) 18“.

7) 2020 m. birželio 18 d. publikuotame įrašė nurodoma, kad akcija „Oranžinių savanorių banga“ padėjo ir barams: „Pradėję lankytis baruose žmonės atsipalaidavo ir dažnai pamiršdavo saugumo rekomendacijas. Todėl buvo paruošta atmintinė, kurioje sudėtos aktualiausios ir saugumą užtikrinančios priemonės“. 2020 m. birželio 26 d. publikuotame įrašė nurodoma, kad akcija „Oranžinių savanorių banga“ ir toliau padeda barams „Pastarąją savaitę jie aplankė dar 16 Lietuvos barų, kuriuose dalinosi rekomendacinėmis saugumo reikalavimų atmintinėmis, siekiant išvengti COVID-19 viruso užsikrėtimų“.

8) 2020 m. birželio 26 d. publikuotame įrašė nurodoma, kad akcija „Oranžinių savanorių banga“ ir toliau padeda barams „Pastarąją savaitę jie aplankė dar 16 Lietuvos barų, kuriuose dalinosi rekomendacinėmis saugumo reikalavimų atmintinėmis, siekiant išvengti COVID-19 viruso užsikrėtimų“.

Nuo 2020 m. balandžio 10 d. iki 2020 m. birželio 26 d. tinklalapyje www.liberalai.lt publikuoti 5 įrašai apie akciją „Oranžinių savanorių banga“:

1) 2020 m. balandžio 10 d. tinklalapyje www.liberalai.lt publikuotas straipsnis „Oranžinė savanorių banga jau spalvina Lietuvą gerais darbais“², jame pateikiama informaciją apie Lietuvoje vykdomą savanorystės akciją: „Prieš dvi savaites startavusi liberalų iniciatyva Oranžinė savanorių banga jau spalvina Lietuvą gerais darbais. Mūsų bendruomenės nariai įgyvendina įvairias veiklas: savanoriauja savivaldybėse, dovanoja moksleiviams kompiuterius ir kitokius išmaniuosius įrenginius“. Straipsnyje piliečiai taip pat kviečiami prisidėti prie iniciatyvos „Kviečiame nelikti abejingais ir prisidėti prie Oranžinės bangos iniciatyvos!“². Straipsnis iliustruotas 28 nuotraukomis, kuriose užfiksuoti paramos teikėjai, gavėjai bei savanoriai.

2) 2020 m. balandžio 24 d. publikuotame įrašė nurodomi akcijos rezultatai „savanoriavimas Koronos karštojoje linijoje 1808: 260 val., savanoriavimas #StiprūsKartu Savanorių koordinavimo centre: 22,5 val., savanoriavimas #StiprūsKartu vykdant užduotis: maisto, vaistų pristatymas: 5 užduotys“.

3) 2020 m. gegužės 15 d. publikuotame įrašė taip pat pateikiami atnaujinti akcijos rezultatai bei siūloma prisijungti prie iniciatyvos „Padarom švariau!“.

4) 2020 m. birželio 17 d. publikuotame įrašė nurodoma, kad savanoriai aktyviai vykde veiklą švarindami gamtą bei teikdami pagalbą barams.

² <https://www.liberalai.lt/naujiena/oranzine-savanoriu-banga-jau-spalvina-lietuva-gerais-darbais/>

5) 2020 m. birželio 26 d. publikuotame įrašė pateikiama informacija apie savanorių vykdomą veiklą Lietuvos baruose: *„Oranžinių savanorių banga“ Vilniuje aplankė dešimt barų, o Kaune ir Klaipėdoje – po tris. Susitikimų metu su įstaigomis buvo sutarta, kad esant poreikiui, bendradarbiavimas tęsis ir ateityje“.*

Įrašuose apie akciją „Oranžinių savanorių banga“ daugiausia dėmesio skiriama materialinės išraiškos neturinčioms pagalbos formoms, visuomenės informavimui apie saugos priemones karantino sąlygomis.

Pažymėtina, kad tiek tinklalapyje www.liberalai.lt, tiek socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyroje „Liberalai“ aktyviai publikuojami įrašai ir kitomis temomis, pavyzdžiui: aprašomi liberalų siūlymai keisti išmokų skyrimo tvarką, siūlymai krizei spręsti, liberalai teikia komentarus visuomenei aktualiais klausimais, teikiama informacija apie LRLS kandidatus vienmandatėse rinkimų apygardose.

Dėl galimai neteisėto finansavimo

Pagal surinktus duomenis, LRLS materialiai prie akcijos „Oranžinių savanorių banga“ neprisidėjo. Prie akcijos „Oranžinių savanorių banga“ prisideda fiziniai asmenys, kurie gali paaukoti reikalingą daiktą, o akcijos savanoriai ir koordinatoriai suranda asmenį, kuriam reikalingas paramos objektas, ir pasirūpina tarpininkavimu.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymas ir Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymas politinių partijų nariams, kaip fiziniams asmenims, nedraudžia užsiimti savanoriška veikla ar aukoti labdaringose akcijose.

Dėl galimo rinkėjų papirkimo

Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 5¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad *prasidėjus Seimo rinkimų politinei kampanijai, t. y. nuo Seimo rinkimų datos paskelbimo iki šio įstatymo nustatyto rinkimų agitacijos kampanijos laikotarpio pabaigos, taip pat rinkimų dieną draudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti rinkėjų balsus, dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinti rinkėją dalyvauti arba nedalyvauti rinkimuose ir (arba) balsuoti už arba prieš vieną ar kitą asmenį, kurį numatoma kelti kandidatū, kandidatą arba kandidatų sąrašą, taip pat žadėti už balsavimą atsilyginti rinkėjams po rinkimų turint tikslą paveikti rinkėjų valią dėl konkrečių politinių partijų ar kandidatų arba asmenų, kuriuos numatoma kelti kandidatais, ir taip trukdyti piliečiams įgyvendinti rinkimų teisę.*

Paskelbus rinkimų datą, prasideda rinkimų kampanija (2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų kampanija prasidėjo 2020 m. balandžio 10 d.), kurios metu įsigalioja draudimas tiesiogiai ar netiesiogiai dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinti rinkėją balsuoti už vieną ar kitą asmenį, kurį numatoma kelti kandidatū, kandidatą arba kandidatų sąrašą, ar turint

tikslą kitaip paveikti rinkėjų valią dėl konkrečių politinių partijų ar kandidatų arba asmenų, kuriuos numatoma kelti kandidatais.

Pagal surinktą medžiagą bei peržiūrėjus internetiniame tinklalapyje www.liberalai.lt ir socialinio tinklalapio „Facebook“ paskyroje „Liberalai“ nuo 2020 m. kovo 31 d. iki 2020 m. birželio 26 d. publikuotus įrašus, nustatyta, kad savanorystės iniciatyva „Oranžinių savanorių banga“, nors ir vykdoma iki šiol, tačiau elektronikos prietaisai ar kiti materialūs daiktai paramos gavėjams buvo perduodami iki 2020 m. balandžio 10 d., tai yra iki 2020 m. spalio 11 d. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų politinės kampanijos pradžios. Tuo metu nevyko ir kitų rinkimų politinė kampanija, taigi draudimas pirkti rinkėjų balsus dar nebuvo įsigaliojęs. Rinkimų įstatymuose nėra numatytų draudimų fiziniams asmenims dovanoti daiktus kitiems asmenims, dalyvauti labdaringose akcijose ar savanoriauti iki rinkimų datos paskelbimo. Kampanijos metu teikta informacija apie savanorių paslaugas (savanoriavimas Karštojoje linijoje, pagalba kaimynams, aplinkos tvarkymas, atmintinė apie saugos priemones), neturinčias materialinės vertės.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūloma:

Nepripažinti savanorystės iniciatyvos „Oranžinių savanorių banga“ vykdytos veiklos rinkėjų papirkimu.

VRK narys

Tauras Rutkūnas

Skyriaus vedėja

Lina Petronienė

Vyriausioji specialistė

Sandra Prokofijovienė